

KEVIN VAN VLIET

WOLFSJONG

2019 Prometheus Amsterdam

Voor Jeroen

© 2019 Kevin van Vliet

Omslagontwerp Roald Triebels

Foto auteur Bob Bronshoff

Zetwerk Elgraphic

www.uitgeverijprometheus.nl

ISBN 978 90 446 4104 2

VOORAF

Een dag of drie, vier nadat ik mijn vader tussen zes planken in het graf van mijn moeder had zien zakken, ontmoette ik Oskar. Ik kende de beste man toen slechts van zijn reputatie van dorpskluizenaar. Een verschoppeling, bij wie je maar beter uit de buurt kon blijven. Waar hij woonde wist niemand, en als hij zich eens op straat vertoonde, werd hij niet begroet. ‘Van die meneer mag je nooit iets aannemen, hoor je?’ kregen kinderen van hun ouders te horen. (Het wemelde in mijn jeugd van de kinderlokkers.)

Met Oskar sloot ik mijn eerste echte vriendschap. Twee weken later was hij dood.

Van onze tijd samen bestaan geen foto's, geen brieven, geen bewijzen, alleen mijn troebele herinneringen. Tot aan vandaag, veertien jaar na zijn dood, wist ik niet in hoeverre die herinneringen nog strookten met de werkelijkheid van toen, en of ik onze belevenissen überhaupt wel juist had onthouden.

Vanmiddag dacht ik Oskar weer eens te zien, in mijn stamcafé, ver weg van het dorp van mijn jeugd, even na het middaguur. Het moet een sterke uiterlijke gelijkenis zijn geweest. Over de bijzondere ontmoeting die daarop volgde en die aanleiding is voor dit verhaal, vertel ik u later graag meer.

Eerst wil ik het verleden optekenen, nu het weer helder in mijn geheugen lijkt te liggen. Ik zal mijn best doen het kort te houden aangezien u vandaag vast nog iets beters te doen hebt.

Het eerste deel

I

Mijn vader ging zoals hij geleefd had: eenzaam en in stilte, toen de nachtzuster wegkeek. Ik sliep die nacht thuis. Tijdens de uitvaart regende het. Iedereen droeg zwart, niemand huilde en de dominee las een loodzwaar Bijbelvers over zonde voor.

De dagen na vaders dood hadden zijn neven en nichten op zolder een veldbed uitgekapt en beurtelings bezet, in de overtuiging verkerende dat ik troost ontleende aan hun gezelschap en bemoeienissen met de kist-, bloem- en muziekkeuze. Toen vader eenmaal in de grond lag maakten ze rechtsomkeert naar een ver thuis. Ik hoopte ze nooit meer te zien.

De dagen na de uitvaart wilde ik niemand zien of spreken. De gordijnen gingen dicht, ik deed voor niemand de deur open en de stekker van het telefoontoestel rukte ik uit de muur. Toen mijn vader nog leefde, belde er zelden iemand. Verkopers kwamen in die tijd nog aan de deur en vrienden had mijn vader niet. Na zijn dood hing plots het halve dorp aan de lijn. Ze vonden het zo erg dat ik nu geen vader meer had, maar ze wisten zeker dat hij in de hemel was en ik mocht altijd aankloppen voor hulp. Een leugen, natuurlijk. Er zijn nu eenmaal tijdstippen waarop je bij

niemand kan aankloppen, zelfs niet bij je naasten. Doorde-
weeks tussen drie en vier uur's nachts bijvoorbeeld.

Troost zocht ik in verbeelding, een heel goede afleiding van wat dan ook. Bij de bieb haalde ik de ochtend na de uit-
vaart een stapel boeken. Welke precies, dat weet ik niet meer. In mijn tienerjaren las ik het liefst over antieke beschavingen: gepoederde douairières, huisknechten in livrei, familiefortuinen; Britse aristocraten met staande boorden, de puntjes gevouwen, in een landschapstuin; handelsreizigers in hagelwit linnen, flanerend tussen de tamme olifanten in Brits-Indië. Verhalen die ik niet las om intrige, drama of plot, maar om de vormen, de tafelmanieren, de stoffen, de bloemen, het servies, de krantenkoppen, de verdampte tijdsges-
ten. Ik was opgegroeid in een bedompt rijtjeshuis waar Hollandse pot en bij hoge uitzondering macaroni werd gegeten, zonder servet en altijd met de ellebogen op tafel.

De verhalen die mij raakten, en nog altijd raken, gingen over broederschap. Kwajongens in de haven, kaartende matrozen in witte hemden, soldaten, stervend in elkaars armen, u kent ze wel. Ik was (en ben) enig kind en had vaak om een oudere broer gebeden. En vrienden, echte vrienden, had ik niet in mijn jeugd, al trok ik enige tijd op met buurjongen Werner. Werner en ik doolden graag rond in bouwputten zodra de bouwvakkers naar huis waren. Met één oog moesten we uitkijken dat we niet in een rechtopstaande roestige spijker staptten, en met het andere dat er geen schep van een wankle bouwsteiger af gleed. Binnen in een onaf
hoekhuis had ik eens – we zullen een jaar of zes zijn geweest – nodig moeten kakken, en mijn darmpjes al hurkend leeg geperst boven de kruipruimte. Werner was op zoek gegaan naar pleepapier, en teruggekomen met glaswol, waarmee

hij mijn kont weliswaar schoon maar vol glasvezels veegde. Het was al donker toen we de straat in kwamen lopen, waar de buurtagent ons stond op te wachten. Mijn moeder en die van Werner zaten bij ons binnen, lijkbleek. Ik krijste als een speenvarken, dol van de jeuk, en bloedde van het krabben. De dorpsarts was gekomen om mijn bips te genezen. Sinds die middag mocht ik niet meer met Werner spelen. ‘Zo’n jongen brengt alleen maar narigheid,’ had vader gezegd.

Werner studeerde tegenwoordig in de stad, droeg zijn haar lang en negeerde mij als we elkaar passeerden voor zijn ouderlijk huis.

II

De zondag waarop ik Oskar ontmoette, was in december. Het was goed koud en het mistte flink. Ik droeg vaders lange regenjas en fietste op zijn herenfiets met gehaakte jasbeschermers, die ik eindelijk eens zonder heibel te veroorzaken uit de schuur had kunnen pakken. (Vader was nogal zuinig geweest op zijn eigendom. Ik gok dat er in zijn jeugd geen geld was geweest voor een fiets of regenjas, maar hij had mij nooit over zijn jeugd verteld en ik had er nooit naar gevraagd.)

Ik ging naar de kerk, maar beslist niet omdat ik nog in het bestaan van de god van mijn ouders en opa's en oma's geloofde, of omdat ik zo nodig onder de mensen moest komen. Mijn geloof was gesleten en kerkgangers haatte ik in al hun goedgelovigheid. Ik gok dat ik hoopte iets van mijn jeugd tot leven te brengen.

'Onze' kerk, de gereformeerde, stond aan de rand van het dorp, in de dure wijk, waar de burgemeester, de notaris en de dokter woonden. Ik had maar wat graag in zo'n vrijstaand huis willen wonen, maar mijn vader had nu eenmaal bij een ijzerwarenfabriek gewerkt, en zijn vader was kippenboer geweest. Ik ging al jaren niet meer met vader mee naar de kerk. Alles was nog zoals ik me herinnerde: de

buitenmuren van grind, een plat dak, een gebrandschilderd visserstaferaal rondom de Heere Jezus, een gammel fietsenhok en een rolstoelhelling.

In het fietsenhok sloeg de twijfel toe. Binnen zouden ze me vast en zeker herkennen als de zoon van, en vragen hoe het met mij ging, en op die vraag nog een oprecht antwoord verwachten ook. Ik kon me er gemakkelijk van afmaken door een antwoord te verzinnen, maar liegen kon ik niet. Ik besloot naar binnen te gaan.

In de welkomsthal, op tot op het draad versleten tapijt, tussen vier muren waarvan het behang op kinderhoogte was losgepeuterd, stonden ze: de kerkangers. Ze dromden samen als schapen, mekkerend en slobberend uit koffiekoppen.

De vrouwen waren niet van elkaar te onderscheiden door hun identieke, kortgeschoren koppen, modderige kleding, brillen en daarachter bazige blikken. De meisjes uit het dorp droegen dikke maillots (rood, wit of beige) en knipjes in het haar, dat er altijd ongewassen uitzag. De jongens waren het lelijkst: met gel aan de hoofdhuid vastgelijmde kapsels (dat was mode) en acne die in de meeste gevallen niet van krentenbaard te onderscheiden was. Hun vaders werden, zo herinner ik me, stuk voor stuk vreselijk kaal; de prijs voor een burgermansbestaan.

Een scheefgegroeide ouderling en de dominee stonden bij de ingang naar de kerkzaal, zich waarschijnlijk buigend over de belangrijke kwesties binnen de gemeente. Dominee Eendebak (Eendebek, gezien zijn smoelwerk) sloeg als door God gezonden toe toen hij mij zag, en schudde me de hand, die hij bedekte met zijn andere, vrije hand.

‘Wat een genoegen,’ beweerde hij. ‘En vergeef mij mijn verbazing, maar wat brengt jou hier?’